

5. Програма Уряду щодо тимчасового переміщення підприємств з постраждалих під час війни регіонів. URL : <https://business.diia.gov.ua/cases/antikrizovi-risenna/programa-uradu-sodo-timcasovogo-peremisenna-pidpriemstv-z-postrazdalih-pid-cas-vijni-regioniv>

Піддубна В.Ф.

*к. ю. н., доцент кафедри цивільного права № 2,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

ЗАХИСТ МАЙНОВИХ ПРАВ ОСІБ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до Указу Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 був введений воєнний стан, який визначається як особливий правовий режим, що вводиться у разі загрози національній безпеці. Згідно з Листом Торгово-промислової палати від 28.02.2022 № 2024/02.0-7.1 засвідчено форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили): військову агресію Російської Федерації проти України [1].

На сьогодні у багатьох містах України велика кількість пошкодженого майна, будинків. Пропонуємо такий механізм з відшкодування шкоди фізичним і юридичним особам, які опинилися в такій ситуації. Так відповідно до ст. 41 Конституції України кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Згідно з ч. 1 ст. 319 ЦК України власник володіє, користується, розпоряджається своїм майном на власний розсуд. Право власності є непорушним. Ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні (ч. 1 ст. 321 ЦК України). У ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікованого Законом України від 17.07.1997 р.

№ 475/97-ВР «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції», зазначено, що кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права [2].

Відповідно до ст. 1 Конвенції Високі Договірні Сторони гарантують кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи, визначені в розділі I цієї Конвенції. Зокрема, право на справедливий суд (стаття 6), право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла (стаття 8). Згідно зі ст. 22 ЦК України: особа, якій завдано збитків у результаті порушення її цивільного права, має право на їх відшкодування. Збитками є, зокрема, втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки). Загальні підстави відповідальності за завдану майнову шкоду встановлені ст. 1166 ЦК України, згідно якої майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала. Особа, яка завдала шкоди, звільняється від її відшкодування, якщо вона доведе, що шкоди завдано не з її вини. Шкода, завдана правомірними діями, відшкодовується у випадках, встановлених цим Кодексом та іншим законом. В Україні відповідно до Указу Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 був введений воєнний стан, який визначається як особливий правовий режим, що вводиться у разі загрози національній безпеці.

Згідно з Листом Торгово-промислової палати від 28.02.2022 № 2024/02.0-7.1 засвідчено форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили): військову агресію Російської Федерації проти України.

В ст. 617 ЦК України встановлюються підстави звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо особа порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо вона доведе, що це порушення сталося внаслідок випадку або непереборної сили (ч. 1 ст. 617 ЦК України). Згідно зі ст. 1 Закону України від 21.06.2018 № 2469-VIII «Про національну безпеку України» під воєнним конфліктом розуміють розв'язання міждержавних або внутрішньодержавних суперечностей із двостороннім застосуванням воєнної сили; основними видами воєнного конфлікту є війна та збройний конфлікт [3].

В Україні діє Кодекс цивільного захисту України в якому визначено поняття надзвичайної ситуації під якою розуміють обстановку на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності (п. 24 ст. 2 Кодексу).

Одним з видів надзвичайних ситуацій Кодекс називає воєнну надзвичайну подію. Згідно з Законом України від 20.03.2003 № 638-IV «Про боротьбу з тероризмом» під тероризмом розуміють суспільно-небезпечну діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей (ст. 1 Закону).

Терористичний акт є злочинним діянням у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі були вчинені з метою порушення громадської безпеки.... відповідальність за які передбачена ст. 258 ККУ.

Згідно зі ст. 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» організація боротьби з тероризмом в Україні та забезпечення її необхідними силами, засобами і ресурсами здійснюються Кабінетом Міністрів України у межах його компетенції. Центральні органи виконавчої влади беруть участь у боротьбі з тероризмом у межах своєї компетенції, визначеної законами та виданими на їх основі іншими нормативно-правовими актами. Відповідно до ч. 2 ст. 19 Закону «Про боротьбу з тероризмом» відшкодування шкоди, заподіяної організації, підприємству або установі терористичним актом, проводиться в порядку, визначеному законом. Відповідний Закон не діє але воєнні дії відбуваються і спричинили вже великі руйнування і пошкодження майна. Вважаємо, що держава повинна компенсувати за рахунок накладення арешту на майно РФ в Україні чи за рахунок залучення міжнародної допомоги шкоду спричинену в т. ч. і майну юридичним особам приватного права. Доказом саме такого шляху відшкодування слугує Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації затверджений Постановою КМ України від 20 березня 2022 р. № 326 [4].

Одже, на сьогодні немає спеціального закону щодо відшкодування шкоди в воєнний час, таке законодавство знаходиться у стадії формування, а діючим законодавством в воєнний час не можна керуватися і враховуючи все вищевикладене, можна надати алгоритм дій в даній ситуації. Насамперед, повинно подати заяву до військової прокуратури, СБУ або поліції щодо реєстрації вчиненого кримінального правопорушення щодо

знищення чи пошкодження майна, по-друге, обов'язково зареєструвати вказану заяву у Єдиному реєстрі досудових розслідувань, по-третє, в заяві визнати фізичну або юридичну особу в якості потерпілої особи від кримінального правопорушення. Згідно зі ст. 55 КПК України потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди.

Відповідно до п. 2 Постанови Пленуму ВС від 02.07.2004 № 13 «Про практику застосування судами законодавства, яким передбачені права потерпілих від злочинів» до ст. 55 КПК України особа, якій злочином заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду, набуває передбачених законом прав учасника процесу лише після визнання її потерпілим. Визнання особи потерпілим у справі або відмова в цьому мають бути процесуально оформлені постановою органу дізнання, слідчого, прокурора, судді або ухвалою суду.

Право потерпілого на відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди реалізується з урахуванням положень ЦК щодо відшкодування шкоди. Порядок відшкодування (компенсації) шкоди у кримінальному провадженні визначається гл.9 КПК. Формами реалізації відповідного права потерпілого є отримання добровільного відшкодування з боку обвинуваченого, пред'явлення цивільного позову та компенсація за рахунок Державного бюджету України (ст. 127 КПК України). Згідно з Порядком визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації затвердженому Постановою КМ України від 20 березня 2022 р. № 326 мають право на відшкодування шкоди підприємства всіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна, а також упущену вигоду від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності. Буде

враховуватися вартість втраченого, знищеного чи пошкодженого майна підприємства недержавної форми власності, а також упущена вигода підприємств недержавної форми власності (п. 14 Порядку). Методика, яка затверджується спільним наказом Мінекономіки та Фонду державного майна, за погодженням з Мінреінтеграції поки ще не розроблена але на протязі 6-ти місяців обіцяють розробити.

Отже на нашу думку, на сьогодні можна визначити такий алгоритм дій щодо підтвердження збитків: по-перше, надати копії документів, що підтверджують право власності на майно, провести інвентаризацію майна, зробити експертну оцінку збитків, завданих майну ТОВ (якщо майно було пошкоджене в результаті воєнних дій, зокрема вибух, пожежа, обов'язково скласти комісійний акт про пожежу), прописати упущену вигоду, зібрати максимально точну інформацію про дату та обставини пошкодження майна (можна залишити інформацію про пошкоджене майно на ресурсі: <https://warcrimes.gov.ua/>, який створений Офісом Генерального прокурора для належного документування воєнних злочинів та злочинів проти людяності, скоєних російською армією в Україні, зафіксувати пошкоджене майно на фото або відеозйомці, це надасть можливість експертам встановити причини пошкодження майна.

Список використаних джерел

1. Лист ТППУ від 28.02.2022 № 2024/02.0-7.1 URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/621cba543cda9382669631.pdf>
2. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 13.03.2006 № 3436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

4. Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації затверджений Постановою КМ України від 20 березня 2022 р. № 326 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>

Подковенко Т.О.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії
та історії держави і права
Західноукраїнський національний університет*

Дубан І.В.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнський національний університет*

ОСНОВОПОЛОЖНІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Безпека є особливою цінністю, яка є як соціально бажаною, так і юридично захищеною. Безпека стосується практично усіх сфер суспільного та приватного життя, що зумовлює багатовимірність та складність однозначного визначення цієї категорії. Варто наголосити, що дана категорія має принципове значення не тільки у випадку кризових ситуацій, а й за нормальних умов функціонування держави. Як правило, законодавець регулює ряд її основних аспектів, у тому числі стосовно забезпечення державної безпеки, національної безпеки, безпеки громадян, інформаційної безпеки та інших.

За твердженням Г.Маліка, безпека є загальносуспільною потребою, яка повинна постійно забезпечуватися державними органами та іншими структурами, що діють на усій території держави [1, с. 35]. Національна безпека є одним із ключових елементів функціонування держави, що забезпечує не просто можливість існування, а також належний розвиток та свободу реалізації національних інтересів. Саме тому, концепція державної політики у сфері національної безпеки України має мати комплексний та